WYNIA'S WEEK

Spaanse christendemocraten gooien olie op het vuur met harde koers tegen onafhankelijk Catalonië

Posted on 21 juli 2021 by Nick Ottens

De Spaanse christendemocraten proberen al drie jaar populistisch rechts de wind uit de zeilen te nemen. Ze zijn op tal van punten naar rechts opgeschoven, maar wat uiteindelijk de doorslag gaf was een onverbiddelijke houding aan te nemen ten opzichte van de onafhankelijkheidsbeweging in Catalonië. Goed voor deze Partido Popular (PP), die eindelijk weer groeit in de peilingen, maar slecht nieuws voor Spanje. De Catalaanse kwestie wordt zo de splijtzwam van de Spaanse politiek.

In april 2019 leed de PP een historisch verkiezingsverlies. De centrumrechtse partij, die sinds 2011 aan de macht was, kreeg maar 17 procent van de stemmen en verloor de helft van haar zetels in het Congres. Nieuwkomer Ciudadanos (Burgers) sprak kiezers aan die genoeg hadden van de corruptie in de PP. Vox (Latijns voor 'stem') sprak de conservatieve, zelfs neofrancoïstische achterban aan voor wie de PP niet rechts genoeg was. De extreemrechtse partij won uit het niets 24 van de 350 zetels.

Ruk naar rechts

Pablo Casado, de nieuwe leider van de PP, maakte in paniek een ruk naar rechts. Spanje dacht voorgoed afscheid te hebben genomen van extreemrechts. Nu was er plots een partij die, uit naam van één op de tien Spanjaarden, de geschiedenisboekjes wilde herschrijven, omdat die te negatief zouden oordelen over het koloniale verleden van Spanje en de dictatuur van Francisco Franco.

Casado sprak zich uit tegen euthanasie. Tevergeefs; de linkse regering van Pedro Sánchez volgde dit jaar het Nederlandse voorbeeld en legaliseerde hulp bij zelfdoding wanneer sprake is van 'ondraaglijk' lijden.

Casado ageerde tegen immigratie, vooral uit Afrikaanse landen. De Europese migratiecrisis speelde een rol, maar ook Marokko, dat regelmatig samenwerking op de grens met de twee Spaanse enclaves in Noord-Afrika, Ceuta en Melilla, inzet als drukmiddel. De Spanjaarden denken dat zij moeten bemiddelen in het conflict tussen Marokko en hun oude kolonie, Westelijke Sahara. De Marokkanen hebben daar geen behoefte aan en kijken af en toe bewust de andere kant op wanneer een groep Afrikanen de 6 meter hoge hekken van Ceuta of Melilla opklimt.

Tegen Catalaanse 'terroristen'

Casado kritiseerde Sánchez verder flink, omdat die zich liet steunen door kleine partijen uit het Baskenland en Catalonië die voor meer zelfbestuur dan wel onafhankelijkheid pleiten. Daarmee leverde de sociaaldemocraat zich volgens Casado uit aan 'terroristen'. Hij was blijkbaar even vergeten dat zijn grote voorganger José Aznar eind jaren negentig samenwerkte met dezelfde Baskische en Catalaanse partijen.

Ook in de kwestie Gibraltar leed Casado aan geheugenverlies. Hij was verbolgen dat Sánchez de brexit-onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk niet aangreep om de Spaanse aanspraak op het schiereiland kracht bij te zetten terwijl de PP maar een paar jaar eerder, toen het nog in de regering zat, juist had beloofd dat niet te doen.

Kiezers worden er niet warm van

Het opportunisme van Casado maakte weinig indruk op rechtse kiezers. De PP bewoog nauwelijks in de peilingen. Vox won een aantal regionale verkiezingen en maakte zich in onder meer Andalusië, in het zuiden, en Madrid, de hoofdstad, onmisbaar voor een rechtse meerderheid.

Na nog een verlies, bij de Europese verkiezingen, draaide Casado. Hij noemde Vox ineens 'ultra-rechts' en ging het gesprek met Sánchez aan om samen een oplossing te zoeken voor het Catalaanse probleem. De regio had in 2017, tegen de wil van het Spaanse hooggerechtshof in, een referendum over onafhankelijkheid gehouden. De Spaanse regering had de uitkomst naast zich neergelegd, maar de Catalanen bleven opstandig.

De détente was van korte duur. Vlak voor de parlementsverkiezingen van november 2019 was Casado weer kritisch over het 'softe' Catalonië-beleid van Sánchez en repte hij met geen woord over Vox. De PP herstelde iets en klom van 66 naar 89 zetels. Maar de grote winnaar was Vox: die ging van 24 naar 52. De Ciudadanos, die zich niet van de twee andere rechtse partijen wisten te onderscheiden, zakten in elkaar.

En Vox wilde altijd wel wat verder

Hoe ver Casado ook naar rechts opschoof, Vox was altijd bereid een stapje verder te gaan. Keerde Casado zich tegen euthanasie, dan stelde Vox voor om artsen te vervolgen. Eiste de PP minder immigranten, dan riep Vox op immigranten het land uit te zetten. De PP verzette zich tegen meer zelfbestuur voor Catalonië. Vox wil de autonomie van zowel Catalonië als het Baskenland helemaal opheffen. Boks daar maar eens tegenop.

Niet Casado, maar de leider van de PP in Madrid wist het tij te keren. Op Trumpiaanse wijze verzette Isabel Díaz Ayuso zich tegen het coronabeleid van Sánchez. Ze waarschuwde rechtse kiezers dat als niet zij de verkiezingen won, de 'communisten' de macht zouden grijpen. De socialisten zouden namelijk, net als landelijk, de steun van extreem-links nodig hebben voor een meerderheid. Vox won alsnog een aantal zetels, maar de grote winst was in Madrid voor de PP: die werd twee keer zo groot. Casado heeft Ayuso omarmd als de toekomst van rechts.

Het is echter de vraag of de verkiezingswinst in Madrid, en de recente winst in de landelijke peilingen, aan de verrechtsing van de PP te danken is. Die is immers al twee jaar aan de gang en het kantelpunt kwam pas in mei: toen nam de steun voor de socialisten af en steeg de PP.

Wat speelde in mei? Toen verschenen voor het eerst berichten in de Spaanse media dat Sánchez nadacht over een pardon voor de voormalige Catalaanse ministers die in 2017 het illegale onafhankelijkheidsreferendum hadden uitgeschreven. Zij waren vervolgens schuldig bevonden aan 'opruiing' tegen de Spaanse staat en zouden negen tot 13 jaar de gevangenis in moeten.

Weinig sympathie voor Catalaans separatisme

Alleen in het Baskenland sympathiseert men met de Catalaanse zaak. In de rest van Spanje kunnen Catalaanse nationalisten rekenen op onverschilligheid (op links) en haat (op rechts). Terwijl twee op de drie Catalanen behoefte hebben aan meer zelfbestuur, en bijna de helft op den duur een eigen staat zou willen oprichten, vind de helft van de Spanjaarden dat de regio al te veel te zeggen heeft. Slechts 12 procent van de Spanjaarden buiten Catalonië zou de regio meer macht geven. Onafhankelijkheid is onbespreekbaar. Kaart het maar eens aan bij iemand uit Madrid of Sevilla. Men praat er over de Catalaanse onafhankelijkheidsbeweging alsof het een ziekte is.

Catalaans nationalisme is voor rechts Spanje wat de Amerikanen een *wedge issue* noemen: het overstijgt alle andere onderwerpen. Stel je aan de juiste kant van een *wedge issue* op en je kan een grote groep kiezers aanspreken. In Amerika was dat een aantal jaren terug bijvoorbeeld de *War on Terror*. Republikeinen noemden de Democraten 'soft' en beweerden dat alleen zij het vaderland veilig konden houden.

De PP doet hetzelfde met Sánchez. Die verleende na twee maanden tobben gratie aan de 'opstandelingen' en wil nu zelfs met de Catalanen onderhandelen over uitbreiding van de autonomie. Schande! Verraad! Casado kan het niet hard genoeg schreeuwen. Wat dat betreft zit hij op één lijn met Vox. Veel verder dan je politieke tegenstanders gevangen zetten kun je niet gaan.

Casado zet zich met Catalaanse kwestie in de klem

Als de PP zich handhaaft, zal Casado dat ongetwijfeld aan zijn koers toeschrijven. In werkelijkheid heeft hij zich afhankelijk gemaakt van één geschilpunt — en op een manier die een oplossing in de weg zit. Idealiter zou Spanje de grondwet wijzigen om de Catalanen zelfbeschikkingsrecht te gunnen, maar daarvoor is een tweederde meerderheid, en dus de steun van rechts, nodig in het Congres. Die krijgt Sánchez niet. Wel kan hij proberen de Catalanen tevreden te stellen met meer zelfbestuur, maar wat als dat niet lukt, of niet lukt voor de volgende verkiezingen, en de PP weer aan de macht komt? Gaat Casado dan, wellicht met gedoogsteun van Vox, de Catalaanse autonomie intrekken? De voormalige politieke gevangenen weer arresteren? Dan zal de steun voor onafhankelijkheid alleen maar toenemen.

Casado heeft zichzelf, en de PP, klem gezet. Alleen door stoere taal over Catalonië uit te slaan heeft hij de opmars van Vox weten te stuiten, maar dat is geen langetermijnoplossing. Of hij stelt op een gegeven moment zijn kiezers teleur, en dan groeit Vox weer verder. Of hij voegt daad bij woord en drijft het conflict met de Catalanen op het spits, ook al zet hij daarmee de eenheid van Spanje op het spel.